

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS

1999 metai

LI
LEIDYKLA

Vilnius 2000

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

1999

VILNIUS 2000

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

1999

VILNIUS 2000

UDK 947.45

Li 237

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS

Vytauto Didžiojo Universitetas

Alfonsas EIDINTAS

Vilniaus Universitetas

Algirdas GIRININKAS

Lietuvos istorijos institutas

Vytautas MERKYS (pirmininkas)

Lietuvos istorijos institutas

Vacys MILIUS

Lietuvos istorijos institutas

Edmundas RIMŠA (pirm. pavaduotojas)

Lietuvos istorijos institutas

Rita STRAZDŪNAITĖ (sekretorė)

Lietuvos istorijos institutas

Antanas TYLA

Lietuvos istorijos institutas

Redakcinės kolegijos adresas:

Kražių g. 5, 2001 Vilnius

<http://www.crosswinds.net/~istorija/lim.html>

Išleista Lietuvos istorijos instituto užsakymu

ISSN 0202-3342

ISBN 9986-780-33-0

© Lietuvos istorijos institutas, 2000

© Straipsnių autoriai, 2000

TURINYS

Straipsniai ir pranešimai

A. Girininkas. Rytų Pabaltijo neolito – senojo žalvario amžiaus ūkinio ir visuomeninio gyvenimo modelis (su reziume anglų kalba)	5
E. Svetikas. Mirusiųjų pinigai Lietuvoje XIV a. pabaigoje – XVIII a. pradžioje: Krikščioniškas laidojimo paprotys ir jo semantika (su reziume anglų kalba)	26
I. Petrauskienė. Privalomasis egzempliorius Lietuvoje XVI–XVIII amžiuje (su reziume anglų kalba)	49
A. Tyla. Decemviratas, arba Tertio ordo communitatis, Kėdainių savivaldoje (XVII–XVIII a.) (su reziume anglų kalba)	64
V. Kamuntavičienė. Valdovo patronatas ir Katalikų Bažnyčios pareigūnai LDK XVII a. antrojoje pusėje (su reziume anglų kalba)	77
V. Sirutavičius. Simbolinės geografijos: kelionės po XIX a. Vidurio Lietuvą ir jų aprašymai (su reziume anglų kalba)	110
D. Staliūnas. Kalba ar konfesija? (Sumanymas įvesti rusų kalbą Vakarų krašto pridėtinėse katalikiškose pamaldose) (su reziume anglų kalba)	125
V. Merkys. Vincas Kudirka Varšuvos universitete (1881–1889) (su reziume anglų kalba)	138
A. Bubnys. Mažieji Lietuvos žydų getai ir laikinos izoliavimo stovyklos 1941–1943 metais (su reziume anglų kalba)	151
V. Ilgevičiūtė. Lenkijos lietuvių mokyklos ir švietimas 1951–1992 metais (su reziume anglų kalba)	181

Publikacijos

A. Prašmantaitė. Atsiminimų fragmentas apie Žemaičių vyskupą Juozapą Arnulfą Giedraitį	196
V. Martinėnas. Laikinasis Vilniaus lietuvių komitetas	207
E. Grunskis. Kaip čekistai laidojo „liaudies gynėją“	234

Recenzijos, apžvalgos, anotacijos

A. Dubonis. Henryk Łowmiański. Polityka Jagiellonów / parengė K. Pietkiewicz	246
I. Sinčiukas. Lietuva žemėlapiuose = Lithuania in the map / Lietuvos nac. muziejaus b-ka. T. 2 (V, 1999)	250

A. Gaigalaitė. Tarp istorijos ir būtovės: Studijos prof. E. Gudavičiaus 70-mečiui /sudarė A. Bumblauskas ir R. Petrauskas	256
R. Laukaitytė. Krikščionybė Lietuvoje /red. V. Vardys	262
G. Zabiela. Vilniaus Žemutinės pilies rūmai. T. 4 (1994–1995 m. tyrimai)	267
V. Kašauskienė. Juozapas Romualdas Bagušauskas, Lietuvos jaunimo pasipriešinimas sovietiniam režimui ir jo slopinimas	270
R. Griškaitė. Zbigniew Wójcik, Ignacy Domeyko: Litwa, Francja, Chile	278
A. Čepaitienė. Attila Paládi-Kovács, Ethnic Traditions, Classes and Communities in Hungary	293
T. Vairašauskaitė. Леонид Е. Горизонтов, Парадоксы имперской политики: поляки в России и русские в Польше (XIX – начало XX в.)	297

Atsiminimai

P. Kulikauskas. Archeologija Vilniaus universitete (amžininko prisiminimų šiuipnys Archeologijos katedros 50-mečio jubiliejaus proga)	304
---	-----

Archyvų saugyklose

D. Labanauskienė. Istoriko Antano Vasiliausko (Vasio) rankraštinis palikimas	327
--	-----

Mums rašo

D. Grimalauskaitė, I. Sinčiukas. Dar kartą apie įkartas lietuviškuose sidabro lydiniuose	336
Č. Laurinavičius. Pranui Čepėnui – 100 metų	343

Bibliografija

R. Strazdūnaitė. Lietuvos istorijos instituto leidinių 1999 metų bibliografija ...	347
--	-----

Mokslinio gyvenimo kronika

S. Urbanavičienė. Svarbiausi 1999 m. Lietuvos istorijos instituto mokslinės ir mokslinės organizacinės veiklos rezultatai	352
---	-----

Konferencijos, pasitarimai, simpoziumai

L. Klimka. XIX Baltijos šalių mokslo istorikų ir filosofų konferencija	355
S. Buchaveckas. Konferencija „Lietuvos laisvės kovų sąjūdis lietuvių rezistencijos istorijoje“	358
A. Katilius. Konferencija, skirta Lituaniistikos instituto įsteigimo 60-mečiui paminėti	360

V. Šiuškčienė. Pirma kartą įteikta Pelikso Bugailišio premija	361
L. Kvizikevičius. VII Rusijos numizmatikos konferencija	364
A. Čepaitienė. Konferencija „Primityvumas mene“	365
E. M. Tarptautinė konferencija „Dvaras ir kaimas: jų vaidmuo Baltijos regiono gyvenime ir kultūroje XVI–XX a.“	366
V. Milius. Konferencija „Etninės kultūros paveldas ir dabarties kultūra“	367
E. M. „Mažvydo skaitymai – 1999“	369
K. Šliavaitė. III Baltiškųjų studijų konferencija Europoje „Baltijos šalys okupaciniu laikotarpiu: sovietų ir nacių valdymas 1939–1991“	370
V. Kašauskienė. Tarptautinė konferencija Vilniuje	373
V. Milius. Konferencija skirta A. Meyerui Benedictsenui	377
V. Bartusevičius. Lietuvių kultūros instituto Vokietijoje 1999 m. suvažiavimas	378
R. Guzevičiūtė. Konferencija „Rytai-Vakarai: kultūrų sąveika“	381
I. Burinskaitė. Paminėtos Izidoriaus Butkevičiaus 75-osios gimimo metinės	382
S. Buchaveckas. Konferencija skirta Vilniaus krašto sugražinimo 60 metų sukakčiai	383
V. Žaltauskaitė. Konferencija „Asmuo, tauta, visuomenė XIX–XX a. sandūros Lietuvoje. Skiriama Vinco Kudirkos 100-osioms mirties metinėms paminėti“	385
V. Milius. Paminėtas žurnalo „Gimtasai kraštas“ 65-metis	388
R. Sperskienė. Lietuvos istorijos draugijos VI suvažiavimas	388
M. Tamošius. Lietuvių ir lenkų istorijos pamoka	390
V. Milius. Lietuvos nacionalinio muziejaus 2-oji konferencija	394

Ekspedicijos

T. Baranauskas. Archeologinių paminklų tyrinėjimai Lietuvoje 1999 metais	395
V. Milius. Lietuvos istorijos instituto 1999 metų etnologinės ekspedicijos	418

Mūsų jubilatai

L. Piškinaite-Kažlauskienė. Etnologei Angelei Vyšniauskaitei – 80	421
A. Prašmantaitė. Akademikui prof. Vytautui Merkiui – 70	422
S. Buchaveckas. Istorikui Rimantui Jasui sukako 70 metų	426
D. Vilimas. Profesorius Edvardo Gudavičiaus jubiliejus	430
A. Baliulis. Profesoriumi Antanui Tylai – 70	432
Ž. Šaknys. Juozui Kudirkai – 60	435

In memoriam

V. Jankauskas. Povilas Reklaitis	439
R. Miknys. Rimantas Vėbra	442
R. Rimantienė. Ona Navickaitė-Kuncienė	444
Referatas (anglų ir vokiečių kalbomis)	446

CONTENTS

Articles and Reports

A. Girininkas. Economic and Social Development of the Eastern Baltic Region in the New Stone Age and the Old Bronze Age (Summary in English)	5
E. Svetikas. Coins in Lithuanian Burials Between the Late Fourteenth and Early Eighteenth Centuries: a Christian Custom and its Semantics (Summary in English)	26
I. Petrauskienė. Copyright Libraries in Lithuania in the Sixteenth through Eighteenth Centuries (Summary in English).....	49
A. Tyla. Decemvirate in the City Council of Kėdainiai (17th–18th c.) (Summary in English).....	64
V. Kamuntavičienė. The Ruler's Patronage and the Officials of the Catholic Church in the Grand Duchy of Lithuania in the Second Half of the Seventeenth Century (Summary in English).....	77
V. Sirutavičius. Symbolic Geographies: Travels and Books of Travel in the Nineteenth-Century Lithuanian Culture (Summary in English).....	110
D. Staliūnas. On the Introduction of the Russian Language in the Supplementary Services of the Catholic Church in the Western Territory (Summary in English).....	125
V. Merkys. Vincas Kudirka at the University of Warsaw (1881-1889) (Summary in English).....	138
A. Bubnys. Small Jewish Ghettos and Interim Detention Camps in Lithuania in 1941-43 (Summary in English).....	151
V. Ilgevičiūtė. Lithuanian Schools and Education in Poland Between 1951 and 1992 (Summary in English).....	181

Publications

A. Prašmantaitė. Some Recollections of the Samogitian Bishop Juozapas Anupras Giedraitis	196
V. Martinkėnas. The Provisional Committee of Vilnius Lithuanians	207
E. Grunskis. How the Cheka Buried 'a People's Defender'	234

Reviews, Surveys and Annotations – 246

Reminiscences

- P. K u l i k a u s k a s. Archaeology at the University of Vilnius (Reminiscences of a Contemporary on the Fiftieth Anniversary of the Department of Archaeology)304

Archival Studies

- D. L a b a n a u s k i e n ė. Manuscript Legacy of the Historian Antanas Vasiliauskas (Vasys)327

Correspondence

- D. G r i m a l a u s k a i t ė, I. S i n c h u k. Once More About the Incisions in the Lithuanian Bars of Silver336
- Č. L a u r i n a v i č i u s. The Hundredth Anniversary of Pranas Čepėnas' Birth343

Bibliography – 347

Chronicle of Scientific Research – 352

Anniversaries – 421

In memoriam – 439

Abstracts (in English and Germany) – 446

INHALT

Artikel und Berichte

A. Girininkas. Wirtschafts- und Gesellschaftsmodell im Ostbaltikum vom Neolithikum bis zur Altkupferzeit (Zusammenfassung in Englisch)	5
E. Svetikas. Münzen aus den Gräbern in Litauen vom Ende des 14. Jahrhunderts bis zum Anfang des 18. Jahrhunderts: Der christliche Bestattungsbrauch und seine Semantik (Zusammenfassung in Englisch)	26
I. Petrauskienė. Belegexemplare in Litauen im 16.–18. Jahrhundert (Zusammenfassung in Englisch)	49
A. Tyla. Dezemvirat oder Tertio ordo communitatis im Magistrat Kėdainiai im 17.–18. Jahrhundert (Zusammenfassung in Englisch)	64
V. Kamuntavičienė. Schutzherrschaft und die Ämter der katholischen Kirche in der 2. Hälfte des 17. Jh.s im Großfürstentum Litauen (Zusammenfassung in Englisch)	77
V. Sirutavičius. Symbolische Geographien: Reisen durch Litauen in der Mitte des 19. Jahrhunderts und ihre Beschreibungen (Zusammenfassung in Englisch)	110
D. Staliūnas. Sprache oder Konfession? Pläne zur Einsetzung der russischen Sprache in zusätzlichen katholischen Gottesdiensten in den westlichen Gouvernements (Zusammenfassung in Englisch)	125
V. Merkys. Vincas Kudirka an der Universität Warschau (1881–1889) (Zusammenfassung in Englisch)	138
A. Bubnys. Kleine Judengettos und provisorische Internierungslager in Litauen 1941–1943 (Zusammenfassung in Englisch)	151
V. Ilgevičiūtė. Litauische Schulen und Schulbildung der Litauer in Polen 1951–1992 (Zusammenfassung in Englisch)	181

Publikationen

A. Prašmantaitė. Ein Erinnerungsfragment über Juozapas Arnulfas Giedraitis, Bischof in Žemaitija	196
V. Martinkėnas. Das provisorische Litauische Komitee in Vilnius	207
E. Grunskis. Wie die Tschechisten einen „Volksbeschützer“ beerdigten	234

Rezensionen. Übersichten. Annotationen – 246

Erinnerungen

- P. K u l i k a u s k a s. Archäologie an der Universität Vilnius: Erinnerungen eines
Zeitgenossen zum 50. Jahrestag des Lehrstuhls für Archäologie304

Archivaufbewahrungen

- D. L a b a n a u s k i e n ě. Der handschriftliche Nachlaß des Historikers
Antanas Vasiliauskas (Vasys)327

Briefe

- D. G r i m a l a u s k a i t ě, I. S i n ĉ i u k. Noch einmal über die Kerben
in den litauischen Silberlegierungen336
Č. L a u r i n a v i ĉ i u s. 100 Jahre Pranas Čepėnas343

Bibliographie – 347

Chronik des wissenschaftlichen Lebens – 352

Unsere Jubilare – 421

In memoriam – 439

Referat (in Englisch und Deutsch) – 446